

INFORME VALORACIÓ EXPERIÈNCIES DE CODESENVOLUPAMENT A LLEIDA

«Els vincles no es poden amagar»

**ELABORAT PER RAFAEL CRESPO UBERO
INTERCULTURA, CENTRE PEL DIÀLEG
INTERCULTURAL DE CATALUNYA
TARDOR 2021**

Índex:

Presentació.....	3
1- Com hem fet l'informe.....	6
2 - El codesenvolupament a Lleida, un cicle en espiral.....	9
3 - Valoració de les agents implicades.	12
4 - Fonaments per un nou impuls al codesenvolupament a Lleida.....	28
5 - Conclusions-aprenentatges.....	42

Presentació

A Lleida fa més de 15 anys començaren iniciatives en l'àmbit de la cooperació internacional i de les migracions, anomenades de codesenvolupament. Bona part d'aquestes iniciatives rebien suport de l'Ajuntament de Lleida i són les experiències amb implicació de la Paeria, les que es volen analitzar i valorar en el present informe. Es vol conèixer de la veu de les persones protagonistes les raons que els hi van portar a implicar-s'hi, quin camí han recorregut i quins aprenentatges han assolit. De fet, la recerca que es presenta segueix el principi africà: «Si no saps cap on vas, mira d'on vens».

Si alguna de les persones lectores volen aprofundir en l'informació sobre el codesenvolupament a Lleida consultar «La experiencia en codesarrollo del municipio de Lleida» Concejalía de Derechos Civiles, Cooperación e Inmigración¹

Voluntàriament es posen valoracions d'experiències i no de projectes, perquè no es tractar d'avaluar, de posar nota o de decidir des del dualisme si han anat bé o malament les iniciatives, perquè potser els resultats d'algunes es veuran a llarg termini. I després, es prefereix parlar d'experiències perquè per la majoria de persones consultades, la participació en el codesenvolupament no s'ha concentrat en el propi projecte sinó que té altres dimensions de reflexió, d'interculturalitat, emocional, d'aprenentatge,...

No s'ha volgut posar «nota» perquè no es tractar de dir al 2021 si les experiències han estat un èxit o un fracàs. Cada experiència és particular i s'ha intentat extreure conclusions de conjunt. Per això, no es fan comparacions entre experiències ni s'anomenen explícitament perquè l'important és la valoració global, feta des de la pràctica.

El que si es vol afirmar des de l'inici del l'informe és que el codesenvolupament és inevitable, les persones migrades segueixen implicades en intentar millorar les condicions de vida de les seves famílies i els seus llocs d'origen, i amb la globalització encara més. Al mateix temps, les persones immigrades han aportat, aporten i faran aportacions al desenvolupament de Catalunya. I des de fa un temps veiem com part de la seva descendència, filles i fills dels primers migrats lideren iniciatives antiracistes, de cooperació, interculturals,....

---

¹ En Migraciones y desarrollo. El codesarrollo: del discurso a la práctica. Ed. Antrhopos, Barcelona 2010 publicat per la Coordinadora d'ONGD i altres moviments solidaris de Lleida, Centre de Cooperació per al Desenvolupament Rural, Ajuntament de Lleida i l'Universitat de Lleida.

Per tant, si els vincles es van enfortint també ho faran les iniciatives. Des de fa més de 15 anys la ciutat de Lleida ha construït un model de codesenvolupament que és referent a nivell de Catalunya i l'estat espanyol. I que ha rebut el suport, des dels inicis, del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, i després de l'ACCD i altres institucions. A nivell de Catalunya també comentar que l'Ajuntament de Lleida forma part de la Taula Catalana pel Codesenvolupament²

Ben és veritat que la crisi de la dècada passada, els contextos dels països d'origen i la pandèmia han afectat la marxa dels processos impulsats des de Lleida. Tanmateix, la situació actual convida a posar en valor i donar un nou impuls al model de codesenvolupament de Lleida. Aquesta afirmació es fonamenta en els següents arguments.

- El model de codesenvolupament lleidatà partia del **reconeixement** de les persones migrades com agents de desenvolupament a Lleida i al seus països d'origen, trencant el model donant-receptor, el principi era: "les persones migrades també aporten". Se'ls reconeixia com a veïnes i veïns, que formaven part estructural de la societat lleidatana, encara que hi havia, i n'hi ha, sectors que encara no ho assumeixen.

- Que les perspectives de futur apuntaven el que finalment ha succeït: el **procés migratori es consolida i els vincles amb els països d'origen es reforçarien**. Per això diem que *els vincles no es poden amagar* Aquest fet estructural implicava un canvi en les polítiques de solidaritat, d'inclusió, de participació, de convivència, de lluita contra les discriminacions i pels drets, és a dir, fa 15 anys ja es va veure la necessitat de treballar per la Justícia Global.

Abans d'entrar en el gruix de l'informe una advertència, no es tracta d'un informe per a posicionar-se a favor o en contra del codesenvolupament. No ha estat un treball dualista cercant raons per a dir si o no, blanc o negre, perquè em sembla molt simplista i poc real. El codesenvolupament es fonamenta en l'evidència de que les persones que migren ho fan per millorar llur condicions de vida, la de les seves famílies i comunitats i, ho vulguin o no, aporten al desenvolupament de les societats on resideixen la qual transformen a múltiples nivells (demogràfic, cultural, social, econòmic,..). I en aquest procés s'estableixen relacions familiars, culturals, polítiques, econòmiques que són la base del codesenvolupament. Demostrant que les migracions són

---

²<https://codesenvolupament.cat/>

fenòmens social totals, integrals, holístics, com ho prefereixi la persona lectora.

Aquesta primera versió presenta els resultats més generals de la consulta, per a fer més lleuger la lectura de l'informe.

Agraïment immens a la dedicació, sinceritat, nivell d'autocrítica i compromís de totes les entitats i persones que han compartit temps i coneixements per a poder fer realitat aquest informe.

Abans de comença el viatge volem fer dos aclariments:

* La definició de codesenvolupament la faran les mateixes persones consultades. No partirem de definicions acadèmiques ni institucionals, ens fonamentarem en les nocions de les persones protagonistes. Ens semblava que era el més adient ja que es vol posar en valor els seus coneixements i la dimensió lleidetada de la proposta.

* A llarg del text no s'especifica qui ha dit tal cita només de quin grup era, s'ha volgut mantenir l'anonimat i al mateix temps la dimensió col·lectiva de les aportacions.

Gràcies !!

Rafael Crespo
Intercultura, Centre pel Diàleg Intercultural de Catalunya

1. Com hem fet l'informe

El primer de tot cal especificar que l'informe s'ha realitzat en context de pandèmia, amb restriccions a la mobilitat i afectacions personals, familiars i comunitàries. Així que les entrevistes s'han realitzat presencial i a través de plataformes digitals. El que ha permès per exemple fer entrevistes transcontinentals. D'entrada ens hem centrat en recollir la visió de persones i entitats a Lleida. Segurament, seria interessant fer un altre informe per a recollir la visió de les contraparts i les comunitats dels països on s'han realitzat els projectes. Però aquesta dimensió territorial resta per a més endavant, en funció també dels recursos disponibles. I caldria que en la mesura del possible fos presencial, però amb les limitacions de recursos i les restriccions de la pandèmia no ho han permès. Així com l'estat de les connexions a internet que dificulten les possibilitats de fer entrevistes i trobades amb moltes contraparts, sobretot a zones rurals d'Àfrica Sudsahariana o Abya Yala (Amèrica). I també tenint en compte que algunes de les zones on es realitzaven projectes hi són en països que pateixen conflictes armats com Malí.

La font principal de l'informe han estat entrevistes individuals i col·lectives a membres dels diferents grups que van impulsar i portar a terme els projectes. Totes les entrevistes van ser transcrites i corregides posteriorment per les persones entrevistades per tal de validar la informació utilitzada per l'elaboració de l'informe. Hem contactat amb les persones que participaren en les 7 iniciatives de codesenvolupament a les quals ha fet suport l'Ajuntament de Lleida. Evidentment, pot haver-hi d'altres, però en aquest informe ens hem interessat per les que estaven vinculades a la Paeria. A Terres de Ponent hi hagut altres iniciatives de codesenvolupament interessants com la de Pagesos Solidaris³ i d'altres.

La finalitat del projecte és eminentment pràctica per la qual cosa s'han prioritzat aquells continguts que permetien identificar aprenentatges i projecció de futur. Per això, l'espai dedicat a propostes de futur és tant important.

Aquesta primera part del projecte es va realitzar durant el primer semestre del 2021. Per tal de generar una dinàmica participativa amb el conjunt d'agents: serveis públics, entitats i persones implicades el present document va ser presentat per acabar de tancar-ho després de l'estiu del 2021.

---

³<https://www.pagesosolidaris.org/materials/materials-educatius/materials-codesvolupament/>

El calendari ha estat el següent:

- **1ª – Primavera-estiu 2021** Trobades particulars amb cadascú dels grups (entitats i persones) que han participat en projectes de codes a Lleida.
Per recollir la seva valoració, i propostes de com millorar
- **2er- Estiu 2021** Es redactà un primer esborrany que serà retornat als agents participants per a que facin aportacions, millores,...
Una vegada validat el document es lliura al Departament de Solidaritat i Cooperació.
- **3a – 16 de setembre 2021.** Trobada general de tots els grups i agents de cooperació de Lleida
Entitats i Ajuntament,....
Per valorar l'experiència de Lleida i analitzar les possibilitats de futur del codesenvolupament. Es tanca la redacció final de l'informe.

Relació experiències consultades i persones participants:

- *Grup Gàmbia* (Regió Banjul, municipi: Banjulinding)
Projecte: Centre de processament d'aliments de NAWFA
- Bubba Jameh de The Gambian River Union - Bantaba (Gàmbia).
- Víctor Llàcer de la Coordinadora d'ONGD i aMS de Lleida
- *Grup Senegal Nord* (Regió Podor)
Associació FEDDE BAMTAARE PULAAR
Projecte: Maaje- Ndendi Segre-Senegal. Desenvolupament de la producció conservació i comercialització de productes agrícoles i dinamització de productes agrícoles i dinamització comunitària al Departament de Podor.
- Saidu Demba d'Ass. Fedde Bamtaare Pulaar – Maaje-ndendi Segre-Senegal.
- Mamadou Amadou Sy de l'Ass. Fedde Bamtaare Pulaar – Maaje-ndendi Segre-Senegal.
- Teresa Monfort de Trama

- *Grup Senegal Casamance Oriental* (Regió Kolda, municipi Sinthien Fodde)
 Projecte: Creació d'una granja de vaques de la raça Ndama.
 Ass. Sociocultural Fula
 - Amparo Rubio de Creu Roja
 - Toni Pujol d'ACCP

- *Grup Senegal Casamance Occidental* (Regió Sedhiou, Municipi Sefa)
 Projecte: Enfortir l'explotació agrícola de la zona de Sefa.
 - Moussa Ba de l'Associació de senegalesos de Lleida i Província
 - Ibrahima Bao de l'Associació de senegalesos de Lleida i Província

- *Grup Marroc central* (Municipi: Marraqueix)
 Projecte: Suport associació dones discapacitades
 - Abderratif Ettalydi de l'Associació Magrebeida

- *Grup Marroc Nord* (Regió Chefchaouen, municipi: Babatasa)
 Projecte: Empoderament de la dona Marroquí
 - Samira Elansari de l'Associació socio-cultural IBN Batuta
 - Mercè Duran a títol individual
 - Jesús Marco a títol individual
 - Santi Vàlios a títol individual

- *Grup Malí* (Regio de Kita. municipi Makono)
 Projecte: Birgo *Ka ta nyé* (El progrés de Birgo)
 - Absetou Traoré de l'Associació Binkadi

- *Grup Bolívia* (Municipi Potosí)
 Projecte: Asentamientos migratorios POTOSI
 Asociación Bolivia Pluricultural
 - Carme Gómez de Veïns del Món

- Glòria Ferrer de Veïns del Món
- Nilda Murillo, Bolívia Pluricultural
- Angels Torrelles de Veïns del Món

2- El codesenvolupament a Lleida, un cicle en espiral

Per a conèixer el model de codesenvolupament a Lleida és important partir de la base que no és un esquema lineal, ens al contrari, és processual però no lineal, sinó en espiral. Això vol dir que començà per la formació, després la conformació dels grups mixtos, i en funció de les necessitats detectades i expressades es generen noves activitats formatives, mentre es dissenya i redacta el projecte. Posteriorment durant l'execució, si es detectaven noves necessitats en capacitació s'organitzaven tallers adients. Per exemple, es van establir activitats concretes en perspectiva de gènere, en gestió econòmica, perquè eren punts febles dels processos. A més, també es reforçaven i es feia suport a les entitats participants,... En definitiva, un procés d'acompanyament mutu permanent.

El programa es conformava d'una sèrie d'eixos d'actuació:

- Participació i cohesió social.
- Codesenvolupament i formació.
- Gènere i Codesenvolupament.
- Reforç de l'estructura interna dels col·lectius migrants.
- Joventut i codesenvolupament.

L'important per al present informe era saber quins resultats havia generat el model a curt, mig i llarg termini, què calia actualitzar i adaptar. Identificar els punts febles per a reorientar-los, ja que com tot procés hi ha aspectes a reconsiderar. I també visibilitzar els aprenentatges.

L'experiència de Lleida ve determinada per la via d'arribada del codesenvolupament. Com quasi bé sempre i a tot arreu, el codesenvolupament a Lleida arriba a través de persones migrades que plantegen la voluntat d'impulsar accions al seu lloc d'origen en el marc de la cooperació internacional pel desenvolupament. Ja que tota persona migrada, directa o indirectament, individual o col·lectivament

envia diners (remeses), aporta material, ...No es desvincula del seu lloc d'origen.

- L'estratègia de codesenvolupament es fonamentava en la **metodologia comunitària**, en la implicació de tots els agents públics i privats en el treball comú. En una adaptació continua a les necessitats i potencialitats de les veïnes i veïns d'origen migrant i local com a membres de la mateixa comunitat.

- Lleida va aplicar la **mirada interseccional**, abans de que el terme fos conegut com ho és en l'actualitat. De la dinàmica comunitària es va evidenciar la interrelació dels diferents eixos de diversitat: origen cultural, edat, gènere,.... Posem alguns punts de com es va aplicar:

- Ⓢ Potenciar la perspectiva de **gènere**. Com inicialment els grups estaven formats sobretot per homes, es va impulsar la incorporació de dones als grups de codesenvolupament. resultat: alguns projectes van ser liderats per dones com el de Bolívia i Marroc. I per afavorir l'autonomia econòmica i la sororitat es van organitzar projectes d'emprenedoria econòmica com els Kafos,
- Ⓢ Es va dinamitzar la solidaritat i cooperació entre la **joventut** amb el grup Kooxacció, quan encara la diversitat d'orígens de la joventut lleidatana no era tan evident com ara. Cal tenir present que l'assentament de la població migrada fa que en l'actualitat la població autòctona, nativa, aborigen de Lleida sigui en bona part descendent d'immigrades d'arreu el món. Un indicador positiu del model de Lleida seria que moltes de les joves de Kooxacció són ara referents comunitaris i tècnics en diferents sectors de l'àmbit social.
- Ⓢ Aplicar la perspectiva **intercultural**. Una particularitat del model de Lleida és que les iniciatives estaven impulsades per grups mixtes formats per veïnat de diferents procedències culturals i socials (col·lectius migrats internacionals, associacions veïnals, culturals, Creu Roja, universitat, coordinadora ONGd,..)⁴. Que valoraven com un dels punts forts de l'experiència la vivència intercultural.

En aquí Lleida va ser un dels municipis pioners alhora de Vincular l'EpD(Educació pel Desenvolupament- Ciutadania Global) amb concientització antiracista, antimasclista, coneixement de les

---

⁴ Avui la perspectiva intercultural és la orientació que s'està assumint com la més inclusiva en polítiques públiques de gestió de les diversitats. El Pla Barcelona Intercultural o el Pacte Nacional per l'Interculturalitat de la Generalitat de Catalunya són bones mostres.

cultures i societats d'origen, antirurmors, acollida,..i treballar ho amb centres educatius, xarxa associativa,...

- ④ Un dels punts centrals va ser la **participació inclusiva**. Per això, el procés començà amb la capacitació dels grups amb la formació en disseny i gestió de projectes. Perquè sense unes entitats fortes no seria possible la inclusió i igualtat participativa, i d'aquesta manera s'eviten dinàmiques assistencialistes, paternalistes i manipuladores, i s'afavoria que les persones implicades fossin les protagonistes i responsables de les iniciatives. Així el model va permetre la gènesi i consolidació del Fòrum Ciutadà per a la Cohesió Social (FOCCS). EL FOCCS ha creat propostes per treballar amb la ciutadania de Lleida entorn al estereotips, tòpics i convivència. Amb la participació d'un ampli ventall d'entitats no només de persones migrades, com associacions de veïns i entitats de solidaritat. El funcionament del FOCCS es basa en el treball en xarxa amb altres sectors associatius (veïnal, cultural,...). El paper de l'Ajuntament, com en altres espais participatius és de suport tècnic, d'acompanyament, no ho dirigeix.

I precisament gènere, joventut, participació, treball en xarxa i interculturalitat són actualment els àmbits prioritaris en polítiques de diversitat. Un segon aspecte a ressaltar seria que els fonaments del codesenvolupament a Lleida es relacionen directament amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, en quant incideix en: Erradicar la pobresa (ODS1), la igualtat de gènere (ODS5), la reducció de les desigualtats en i entre els països (ODS 10) i construcció de pau, justícia i institucions sòlides (ODS16), entre altres.

④ **Dimensió territorial , Lleida referent de Terres de Ponent**

Les iniciatives s'adaptaven a les condicions de la població migrada, les persones originàries de la mateixa població o regió vivien en diferents municipis de Lleida i Catalunya. Per tant, en els grups participaren persones que vivien a Tàrrrega, Cervera, Balaguer, Alcarràs,... que és on residien persones originàries de les poblacions on s'implementaven els projectes.

D'aquí la importància del treball en xarxa entre municipis, el que un ajuntament no pot assumir ho poden fer ajuntaments en xarxa. Per això va ser i és fonamental el suport del Fons Català i és una oportunitat per la Diputació de Lleida i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD).

3- Valoració de les agents implicades

Entrem ara en la part central de l'informe, on es presenten les aportacions de les persones i entitats contactades. Per a fer una valoració global cal partir de la base de que **quan van començar les primeres iniciatives, fa més d'una dècada, no hi havia experiències prèvies locals.** Per la qual cosa estem parlant d'un procés d'aprenentatge col·lectiu, al mateix temps que es portaven a terme els projectes. Així és, «hem après des de la pràctica, hem construït un model des de l'assaig-error» (membres Grup Senegal Casamance Oriental)

I per ordenar l'explicació intentarem seguir l'itinerari que van fer les persones i entitats participants. Des de saber perquè es van incorporar a una iniciativa de codesenvolupament, valorar el cicle de codesenvolupament establert a Lleida, que en pensen de l'evolució de l'experiència i, a partir del que han viscut, quines propostes plantegem de millora pel futur.

3.1 Que és el codesenvolupament ?

Per tal de fugir de definicions institucionals i acadèmiques el primer va ser preguntar a les persones participants la seva concepció de codesenvolupament.

I les respostes totes giraven entorn de la mateixa noció d'aprofitar i potenciar els vincles entre comunitats, a partir d'una fórmula que arribava de fora:

« El concepte de codes ha sigut una creació de Samir Naïr, 1997 que treballava pel govern francès. L'objectiu era controlar el flux migratori i al mateix temps intentar frenar l'arribada d'immigrants a través d'establir uns projectes econòmics al país d'origen. El que passa és no va funcionar. No va haver-hi retorn de migrant i el flux no va parar. *No va ser un win win* Alguns països van adoptar aquesta idea, entre ells Catalunya, però no va ser el mateix pas. En principi va ser una bona idea, que beneficia al país d'origen i al país d'arribada. Les administracions locals es van implicar molt, ajuntaments, el Fons Català, Agència catalana de cooperació, etc.

En el codesenvolupament els protagonistes són les persones de les associacions, que són les encarregades de definir el projecte, contactar amb la contrapart, portar a terme el projecte, han de fer un seguiment, justificar-ho,... Llavors en aquest punt fa més de 10 anys moltes associacions van començar a treballar el tema sobretot del Marroc, Senegalesos i Mali. A França les entitats de migrants marroquins van

treballar sobre projectes d' infraestructura, electrificació, escoles, centres sanitaris, ...La bidireccionalitat és la clau del codesenvolupament, afavorir els vincles entre aquí i allà» (Membre Grup Marraqueix)

«El codesarrollo responde a la máxima de toda persona migrante *Aspiro a volver a mi tierra, cuando pueda volver*. Cada persona migrada tiene en mente un proyecto que desarrollar en su lugar de origen, para su pueblo.

Pero el codesarrollo implica un trabajo colectivo, de la relación entre los que hemos emigrado y los que están allí. Unos de los retos del codesarrollo es unir personas con intereses comunes e intereses particulares.

Además, nosotros cómo inmigrantes también hemos contribuido al desarrollo de Cervera, de Lleida , de Cataluña en las últimas décadas. Hemos tenido familias aquí, nuestros niños son de aquí también. Y esto no se reconoce siempre.» (Membres Grup Senegal Nord)

«Altra de les característiques del codesenvolupament és que els beneficiaris també hi participen en el procés, incloent-hi la presa de decisions. I com es fonamenta en la relació entre persones de diferents orígens, passem d'una dimensió multicultural a intercultural» (Membre Grup Senegal Nord)

«Per a mi el codesenvolupament és quan la persona que ha emigrat actua en el seu país d'origen a partir de les idees, coneixements que ha après en un altre lloc. És una manera de connectar el país de origen amb el país on va emigrar. I ajudar a desenvolupar el seu país de origen segons les seves necessitats i possibilitats» (Membre Grup Gàmbia)

«El codesenvolupament és fonamenta en una mirada amplia, és un instrument, com altres en el model de cooperació descentralitzada. Intentarem vincular, amb major o menor encert, a la població migrada en el marc de la solidaritat i cooperació» (Membre Grup Gàmbia)

«El codesarrollo es algo colectivo, comunitario, que va más allá de los proyectos personales que tenemos las personas migrantes. Porque la gente se necesita para hacer cosas juntas. Solos no llegamos, *Un solo dedo no puede coger una piedra, necesita el dedo de al lado*» es un proverbio Bámbara.» (membre Grup Mali)

« Cuando ya hemos colaborado en el desarrollo del país de acogida y estamos asentados "integrados", exportamos nuestros conocimientos, experiencias, capital material y humano a tu país de origen. Hacemos de puente entre el lugar de origen, el lugar de residencia y la diáspora.» (membre Grup Senegal Casamance Occidental)

«El codesenvolupament és una dinàmica de conèixer i reconèixer. I després pot anar més enllà, per a crear vincles, fer un projecte de cooperació fonamentat en el respecte, de suport mutu per entendre la seva difícil situació de les persones migrades, allà i aquí.» (membres Grup Bolívia)

«El codesenvolupament és una noció positiva perquè trenca l'esquema de simplement enviar diners allà, estan implicats els d'aquí i els d'allà.» (Membres Grup Marroc Nord)

3.2 Com vaig arribar al codesenvolupament

Un dels objectius de l'informe és ressaltar la dimensió humana sobre la tecnòcrata, per això una de les primeres qüestions va ser saber perquè es van apuntar a participar d'una experiència de codesenvolupament, perquè la dimensió relacional de trobada i treball en comú entre persones diverses és un dels punts claus de tot procés de codesenvolupament.

Evidentment, en aquest punt si que trobem diferències entre les persones migrades d'altres indrets del món, de les que són originàries de Catalunya o l'Estat Espanyol..

Per part de les persones migrades de fora estat espanyol, en la majoria de casos ja havien participat en iniciatives de recollida de fons i materials per a enviar als seus llocs d'origen. Inclús amb entitats o centres educatius de Lleida.

I per part de les persones d'origen europeu totes tenien experiències prèvies, algunes en solidaritat local i cooperació internacional, altres en acollida, d'altres tenien contactes i relacions amb la diversitat cultural per la feina, per la família,..

Tanmateix, totes tenien la mateixa motivació: fer suport solidari a millorar les condicions de vida de les comunitats d'origen, conèixer i comprendre millor el fet migratori internacional i consolidar els vincles entre Lleida i les societats d'origen

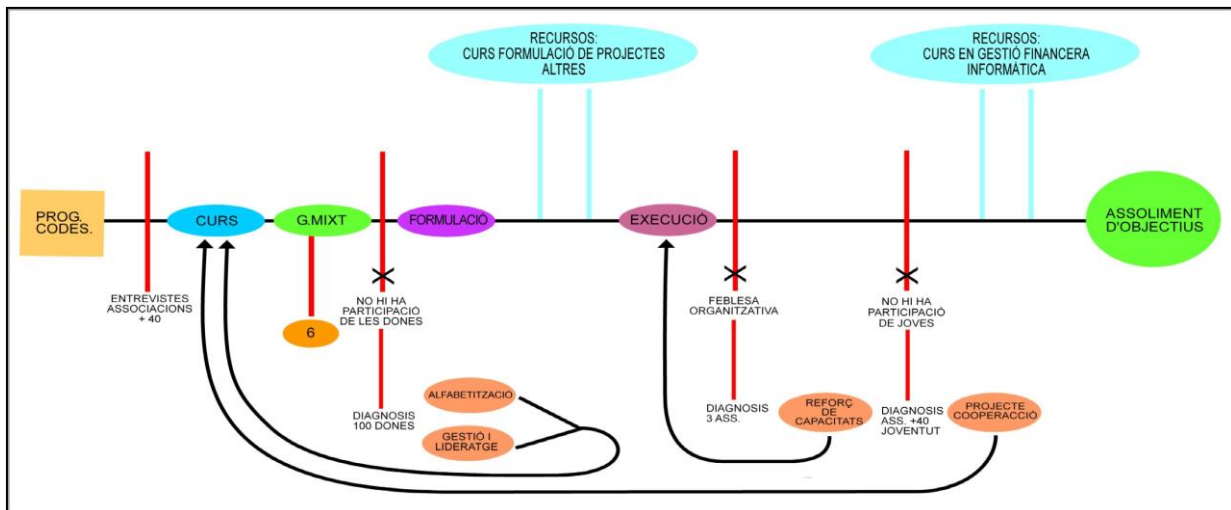
Els camins d'arribada són diversos, però si hi ha un punt en comú va ser el paper de l'equip de tècniques de la regidoria que van fer de catalitzadores, per a relacionar, motivar, presentar i dinamitzar els «grups

mixtos». És a dir, els grups es van conformar sota el paraigües de l'Ajuntament.

3.3 El cicle formatiu

Fa 15 anys, una de les premisses de la concepció lleidatana del codesenvolupament era que «no sabíem». Per tant, calia identificar quines necessitats formatives teníem les persones participants, tant les professionals municipals com de les entitats implicades. I en aquest punt es va organitzar tot un sistema formatiu que poc a poc va abastar molts àmbits que intervenen en el procés : des d'un curs introductor al codesenvolupament fins a cursos de comptabilitat i gestió econòmica de projecte, passant per la formulació, seguiment i justificació de projectes, perspectiva de gènere, interculturalitat. Un dels punts importants del procés va ser la capacitat de respondre a qüestions concretes, quan es detectava un dèficit formatiu s'organitzava un curs per a treballar-ho com va succeir amb el coneixement de castellà i català, i d'apoderament de les dones migrades. O amb la gestió econòmica dels projectes: fer pressupostos, justificacions,...

Sistema formatiu en codesenvolupament Lleida

Precisament aquesta capacitat d'adaptació i resposta a les necessitats formatives ha estat un dels aspectes millor valorats per les persones consultades, tant a nivell col·lectiu d'entitat com individual. La **valoració**

és molt positiva de manera unànime: un 4 sobre 5 de màxima. Tothom valora molt positivament el cicle de formació de l'Ajuntament, que ha estat útil a tot a nivell.

«Per exemple, els cursos sobre gènere i els adreçats a dones van afavorir un canvi en l'entitat, fins llavors molt controlada pels homes. A partir dels cursos i l'assessorament vam canviar els estatuts, van entrar dones en la junta. També la manera de gestionar, per exemple vam contractar una assegurança de repatriació, que malauradament l'hem tingut que fer servir aquest principi d'any, amb la mort d'un Imam membre de l'associació, que va venir amb nosaltres al viatge per a conèixer els projectes de codesenvolupament de Senegal i Gàmbia.» (Membre Grup Gàmbia)

3.3 Els grups mixtes, l'interculturalitat a la pràctica

Una de les característiques del codesenvolupament a Lleida han estat els grups mixtes, com unitat operativa. Eren grups de treball formats per veïnes i veïns d'orígens diversos, algunes membres d'entitats de persones migrades internacionals que presentaven el projecte i d'altres d'origen europeu occidental.

Fa 15 anys poca gent, entitats o institucions parlaven d'interculturalitat a Catalunya, en aquí Lleida també va ser pionera. En canvi a l'estiu del 2021 trobem que s'ha estès per tot arreu. Així, la Generalitat ha impulsat el Pacte Nacional per l'Interculturalitat i ha arribat a la cooperació internacional per exemple l'interculturalitat crítica és un dels objectius de l'Educació per la Justícia Global (abans Educació pel Desenvolupament)⁵

Els principis que guien l'interculturalitat

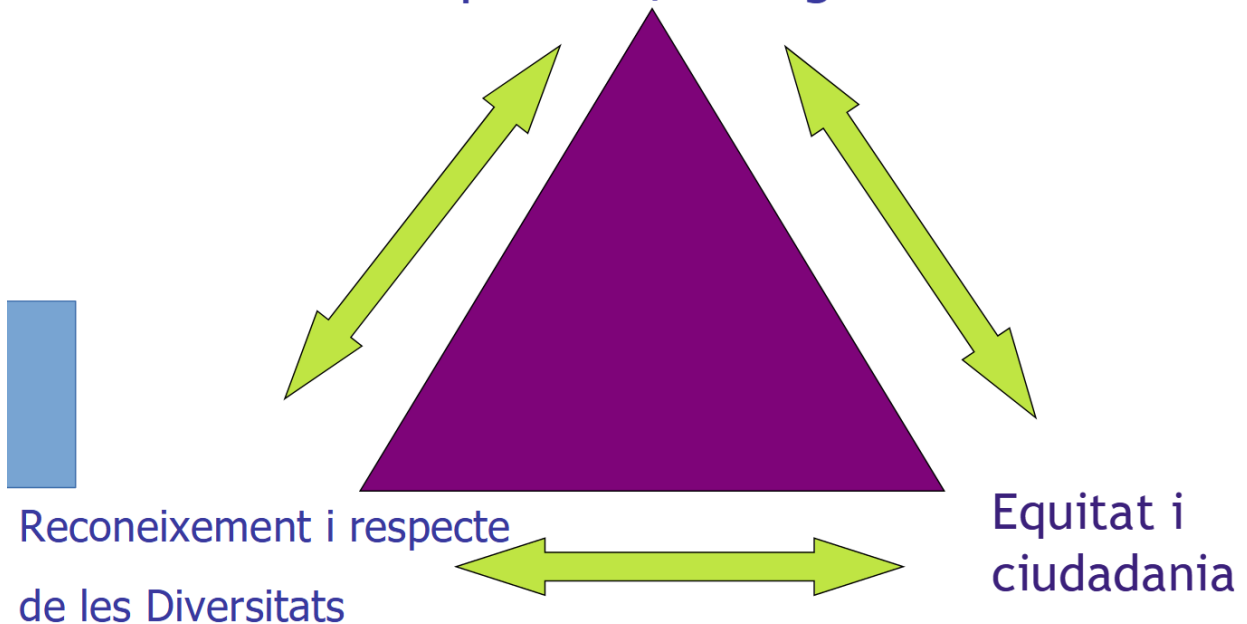
---

⁵ «Educar per a Futurs Alternatius. Guia d'Educació per a la Justícia Global»
http://www.lafede.cat/wp-content/uploads/2020/10/EducarFutursAlternatius_LafedeCat.pdf

PRINCIPIIS PERSPECTIVA INTERCULTURAL

Interacció positiva/Diàleg Intercultural

Reconeixement i respecte de les diversitats

Partim de l'evidència històrica de que la diversitat orígens i les migracions són constants històriques a l'ésser humà, des de que va sortir d'Àfrica. Per tant les migracions i la diversitat que comporta no són un problema, sinó la dinàmica complexa de les cultures. És important assumir que totes les persones tenim orígens diversos i identitats múltiples, que són viscudes a nivell personal i col·lectiu de manera particular-pròpia

«L'imatge de la persona immigrada és de pobre, subdesenvolupada, (Membre Grup Bolívia) I si aquesta imatge no canvi i es reconeix les cultures d'origen difícilment podrem parlar de cooperació.

Equitat-igualtat

Ara bé, en un estat de dret és fonamental analitzar com es desenvolupa el reconeixement de les diversitats des del postulat democràtic d'igualtat i el principi d'equitat, que respecta les diferències. Aquest punt té un component polític important, perquè planteja la lluita pels drets civils, el reconeixement i l'exercici d'igualtat de drets per a totes les persones que viuen a Lleida, per a què **la diferència no sigui sinònim de desigualtat**.

Per tant, aquest pilar de la interculturalitat es centra en :

- La lluita contra l'exclusió i la discriminació : antiracisme
- Per la igualtat de drets.
- Per la igualtat d'oportunitats.
- Per la igualtat de deures / responsabilitats.

Interacció positiva

El tercer pilar de la interculturalitat és el que li dona la personalitat més significativa. La perspectiva intercultural es centra en promoure la relació, la interacció entre persones d'orígens diferents, això és, la **convivència**. La interacció es relaciona amb els altres dos pilars, ja que per conviure en la diversitat cal respectar la pluralitat i posar-la en valor.

"Interculturalitat no significa només relativisme cultural (una cultura val tant com una altra), ni fragmentació de la naturalesa humana.

Interculturalitat implica fecundació mútua"⁶

La interculturalitat ha tingut un pes important en la marxa dels projectes i per això la valoració dels grups mixtes és positiva. Per una banda, el coneixement mutu i el treball compartit. «Ha millorat també la convivència a Lleida» (Membre Grup Senegal Casamance Occidental)

«També ens va permetre conèixer i valorar les aportacions econòmiques, de temps, coneixements de les persones migrades» (Membre Grup Gàmbia)

«És molt important el respecte pels costums i valors de les societats on anem a treballar, primer «conèixer per comprendre». No anar a imposar res, com si fóssim nosaltres les que sabem.» (Membres Grup Bolívia)

---

⁶ R. Panikkar (2004) **Pau i interculturalitat. Una reflexió filosòfica**. Ed. Proa, Barcelona. (p.45)

«Cal evitar crear dependència dels «blancs», oxigenar l'equip i no condicionar la visió més cultural del projecte i incidir també en la dimensió tècnica» (Membre Grup Senegal Casamance Oriental)

«Això no implica que tots sapiguem tot de tots però si ens permet treballar en confiança mútua. D'altra banda la barrera idiomàtica fa que “els toubab” ens perdem una part de les converses en fula i quan se'ns fa el resum tenim la sensació de perdre'ns els petits detalls.» (Membre Grup Senegal Nord)

«En principi era la relació entre dos col·lectius però al final ha estat entre persones.» (Membres Grup Marroc Nord).

Les experiències de condesenvolupament han estat dinàmiques de convivència, i com a tals s'ha establert vincles que van més enllà de la vessant tècnica, sinó també emocionals, d'amistat en alguns casos, com una família en d'altres. I en aquestes relacions de convivència han aparegut moments de conflictes, malentesos, etc... com en qualsevol altre experiència de relacions humanes i interculturals. Tanmateix, el conflicte és un element de canvi, de transformació del qual podem aprendre.

Pot ser, com succeeix en moltes ocasions en l'àmbit de la cooperació internacional, la **dimensió intercultural amb les contraparts i les comunitats d'origen no ha estat tan fàcil** : desconeixement mutu, dificultats de comunicació en una llengua comuna, etc.. A més, cal tenir present el desconeixement que hi havia sobre les societats d'origen de les persones migrades (valors, dinàmiques socials, familiars, de gènere, etc) , així com els estereotips i prejudicis creuats, que han afectat, afecten i afectaran a la marxa dels projectes, al igual que esdevé a Catalunya en altres àmbits com els de l'acollida o la convivència en diversitats. Per això hem d'assumir que serà una temàtica a treballar al llarg de tot el procés.

El desconeixement dels valors, sistemes de funcionament, de relacions, de poder (molt important) ha influït també en la marxa dels projectes. Per tant, és molt important aprofundir en el coneixement de les societats-comunitats on es van a realitzar el projecte. I que aquest coneixement sigui compartit, és a dir que les persones migrades afavoreixin també el coneixement propi, per part de les persones d'origen europeu que participin. De fet, es tindria que dedicar més temps i recursos a fer conèixer i comprendre el funcionament de les societats d'origen. Per superar l'eurocentrisme .

« La figura nostre de l'home blanc que ajuda, ha de desapareixeria, arriba un punt que has de saber que tu ja ha d'acabar la teva feina. La idea de treballar amb l'associació X a Lleida semblava positiva, però com l'entitat està feble i en decadència no ha ajudat al projecte i també en principi a l'interior del Marroc, però la zona de Chefchaouen està supersaturada de projectes» (Membres Grup Marroc Nord, ...)

D'aquí que els viatges a terreny quan es puguin i l'ús de les TIC a través d'internet poden afavorir aquest contacte i coneixement directe.

Pot ser, caldria recuperar iniciatives com el viatge col·lectiu i autofinanciat de membres dels diferents grups mixtes a conèixer els diferents projectes de codesenvolupament que s'estaven portant a terme a Senegal i Gàmbia. Va ser al 2010 i s'ha valorat molt positivament com experiència de convivència i coneixement del que era el codesenvolupament i dels projectes a terreny.

I al mateix temps a les societats d'origen és important explicar i fer conèixer les societats de residència i que és codesenvolupament,.. Per a superar també estereotips i prejudicis: la suposada riquesa material infinita de l'home blanc-europeu, la imatge idíl·lica de les persones que emigren i tenen èxit,.. és molt important conèixer la informació i la imatge que té la comunitat on es va a treballar de les persones que han emigrat i de la societat receptora, en el nostre cas Lleida.

En la mesura del possible cal evitar la imatge de que el projecte de codesenvolupament és un projecte personal d'algun o alguna emigrant. Que no és un projecte més que arribaran el diners dels blancs, que faran durant un temps i després marxaran. Evitar que la comunitat pensi «és un projecte d'ells no nostre» (Membre Grup Senegal Casamance Occidental).

La idea de que el codesenvolupament respon a interessos col·lectius i no personals també cal treballar-la a casa nostre. Totes les persones entrevistades indicaven que al principi s'apuntaven membres d'entitats i dels col·lectius esperant que el projecte es fes en el seu poble. I quan van veure que no era així, van deixar de participar.

«Però la resta de membres de l'associació no es van implicar tant, i a vegades primaven els interessos particulars.» (Membre Grup Gàmbia)

Per això la majoria de projectes de codesenvolupament a Lleida no es van fer en cap poble d'origen dels membres del grup. Si que es podien

fer a la zona d'origen, però no exactament a la localitat, per evitar el conflicte d'interessos personals i col·lectius.

Així doncs, també la perspectiva intercultural ha d'estar present en aquest aspectes que poden influenciar en la marxa del projecte.

3.4 Perspectiva de Gènere

Conforme el procés de codesenvolupament va anar avançant també van aparèixer les desigualtats entre homes i dones, tant a Lleida com als territoris on actuar. La detecció de necessitats i potencialitats realitzades pels diferents grups va dur les iniciatives cap a les dones. Tant en així que dels 8 projectes analitzats, 6 eren suport directe a iniciatives de dones: Gàmbia, Bolívia, els 2 de Marroc, Malí, SEFA-Faro (Sud Senegal), i en els altres 2 les dones eren col·lectiu beneficiari com a membres de la comunitat.

Ara bé, els projectes anaven adreçats a les dones i es treballava amb dones. Però en alguns projectes la manca de poder de les dones dins de les contraparts i de les comunitats es va apreciar clarament.

«Els cursos de pastisseria i soldadura es van fer però va haver-hi poca continuïtat en el trobar feina per les dones. De fet, abans de començar el projecte les dones estaven una mica decepcionades i desconfiades. Les dones Pillari, les beneficiaries del projecte, desconfiaven de la cooperació, havien vingut moltes ongs que prometien però després no complien, ho deixaven tot a mitges i controlat pels homes. Preferien continuar treballant amb les escorrialles de les mines que treien per menjar que no deixar-ho sense una alternativa clara de trobar feina a partir del projecte. L'objectiu estava bé, però es tenia que treballar més.» (Membres Grup Bolívia)

«Finalment es va aconseguir incorporar dones al curs de soldadura. Han acabat 3 que han trobat feina i ha servit d'exemple a d'altres dones que volen capacitar-se per a trobar feina en altres sectors. És un del resultats positius que caldria incidir» (Membres Grup Bolívia)

« Les dones de l'entitat tenen ganes, però no tenen el poder, no poden estar sempre pendents d'aquest senyor. La majoria no tenen estudis, sense formació tècnica. De moment només poden estar per la feina de cosir, i no per la gestió.» (Membres Grup Marroc Nord)

La situació a Lleida no és molt diferent

«Después, pese a todo se formó un grupo, pero solamente la gente que estaba en la misma asociación. Hemos intentando unir las dos asociaciones però no lo hemos conseguimos. Los dirigentes de la otra

asociación no respetaban que la idea viniera de una mujer, ni que estuviera liderada por una mujer.» (Membre Grup Malí)

«Per exemple, els cursos sobre gènere i els adreçats a dones van afavorir un canvi en l'entitat, fins llavors molt controlada pels homes. A partir dels cursos i l'assessorament vam canviar els estatuts, van entrar dones en la junta.» (Membre Grup Gàmbia)

En conclusió, la perspectiva de gènere ha d'estar present i cal reforçar-la encara més en les properes iniciatives.

3.5 Com valoreu el resultat final del projecte ?

Com ja ha estat dit al principi de l'informe no posarem nota a cadascú dels projectes perquè no és l'objecte de l'informe. El que sí es pot dir que dels 8 projectes analitzats els resultats finals de 4 són positius perquè s'ha aconseguit realitzar les actuacions previstes. Dels 4 restants, 2 encara no han finalitzat, i cal esperar al tancament per a fer la valoració final, de moment la valoració d'un d'ells ha estat negativa i de l'altre positiva. I 2 projectes clarament no han reeixit, al final els resultats no són positius.

Fem una relació dels factors que han afectat positiva i negativament a la marxa dels projectes:

- Capacitat d'adaptació i reorientació dels projectes:

En 5 casos es va reconduir el projecte davant de la poca garantia de les propostes que arribaren, de les conclusions de l'estudi previ i les visites sobre terreny i/o de com evolucionava el mateix projecte.

«Al municipi d'execució a Gàmbia finalment es va posar en marxa el projecte amb el centre de formació i les màquines transformadores. El projecte es va reformular de la proposta inicial de fer suport a un centre de secundària a fer suport al projecte de la cooperativa de dones pageses NAWFA» (Membre Grup Gàmbia)

« La visita sobre el terreny va permetre canviar el projecte i la contrapart. Vam abandonar la proposta de fer suport a la plantació d'arbres per la producció de biodièsel perquè implicava donar suport a la dependència de la població pagesa de la multinacional europea que tenia el monopoli de les llavors i la transformació del biodièsel» (Membre Grup Malí)

Al projecte del Nord de Senegal es va tenir capacitat de reorientar i canviar de contrapart, a més ara participa una entitat senegalesa

especialitzada en codesenvolupament (*Ngalenka*) que treballa a Catalunya i al Senegal.

- Projectes adaptats a les capacitats i recursos de les entitats implicades a Lleida i a les comunitats on s'actua

- El tipus de projecte ha condicionat la marxa del procés. Dels projectes analitzats els que han funcionat millor a nivell pràctic han estat els que es centraven en una **acció concreta de suport a iniciatives ja en marxa**. Inclús ha incidit positivament en la continuïtat i sostenibilitat del projecte. «A Gàmbia continua el projecte des de la pròpia dinàmica de la contapart i amb capacitat d'adaptació. Les oficines de Nafwa estan als locals que vam construir» (Membre Grup Gàmbia)

En canvi els projectes que eren més ambiciosos que implicaven més transformacions i eren integrals perquè afectaven a molts sectors han estat més difícils de desenvolupar perquè la magnitud de la feina a fer superava les capacitats de serveis, entitats i persones implicades, tant a Lleida com a la comunitat de destí.

- Les contraparts

Com succeeix en molts casos en la cooperació internacional, un dels punts febles dels projectes és treballar amb una **contrapart feble i/o amb poca experiència**.

“La contraparte no ha funcionado. Siempre la gente de allí quiere proyectos pero a veces, como en este caso no responde. Se precisa bajar las expectativas reales y llevar a cabo acciones que tengan un impacto real sobre la población de allí.

Lo que nos venia de allí no era real. Estábamos llenos de ilusión, pero el proyecto no se ajustaba a la situación de allí. Sobre todo la parte más débil ha sido la capacidad de acción y gestión de las personas que llevan el GIE, que son la contraparte. . “

Cuando hicimos el viaje a terreno todavía no se había cultivado de maíz. Por eso la acción del Banco de recursos la tenemos paralizada.

Había gente interesada en el proyecto, muchas mujeres interesadas de los pueblos entorno del terreno. Aunque el terreno del proyecto esta un poco lejos de los pueblos, es muy habitual en África. Si la contraparte se lo trabaja, podía tener alternativa, por ejemplo comprar carros, podían desplazarse las mujeres, y

transportar los productos. Si ven que la cosa funciona la gente vendrá. “
(Membre Grup Senegal Casamance Occidental)

En canvi els projectes que millor han funcionat han estat aquells en que la contrapart tenia experiència en projectes de cooperació, capacitat de gestió i estava vinculada a la comunitat, no eren només tecnòcrates.

- La informació, comunicació i relació amb la contrapart i amb les comunitats a Lleida i als llocs d'actuació

Per a que el procés funcioni i aclarir malentesos és fonamental la comunicació entre les parts. Que la comunitat on s'actua no pensi que és un projecte personal o familiar d'una persona emigrada que ha aconseguit «diners dels occidentals».

Què són diners públics, que implica la col·laboració entre municipis. I aquí apareix el paper de les administracions públiques dels estats on s'actua.

«Donar explicacions a tothom, preparar les justificacions.» (Membre Grup Marroc Central)

«Cal dimensionar els projectes a les capacitats allà i aquí». Sense tenir un conjunt d'entitats validades des del punts de vista de capacitat i sinó es disposa d'un teixit local que garanteix una execució efectiva els projecte no es pot tirar endavant.» (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

- Durada del projecte

Per alguns en concret la durada ha incidit directament a la marxa del projecte: El fet de que un projecte inicial duri més de 2-3 anys afecta la marxa del projecte. Algunes de les actuacions inicials es degraden mentre no finalitza el projecte, el que fa que s'hagin de dedicar recursos al manteniment.

«Se ha hecho muy largo y ha afectado mucho a la marcha del proyecto porque los resultados no llegaban. El alargamiento hizo dejar de ser confiable, tan bueno y tan malo. Se complicó allí, la gente desconfiaba, hubo rumores de mala gestión.» (Membres Projecte Senegal Nord)

«Al final la valoració és positiva perquè va ser una acció concreta. I perquè més del 80 % de les persones que van fer el curs han trobat feina. Tant a empreses de construcció privades com públiques»
(Membres Grup Bolívia)

En definitiva els millors valorats són aquells que es van porta a terme en poc temps.

- El paper de les autoritats locals allà(s) i aquí

El paper de les administracions locals en els llocs de realització del projecte ha estat desigual, des de les que facilitaven i feien suport a les iniciatives fins altres que no han fet suport. També cal saber que la situació de moltes administracions locals a nivell de recursos humans, materials i econòmics és molt limitada, així com les competències administratives, sobretot de poblacions petites.

«Hay comportamientos de las gentes que hay que respetar. No hay que minimizar los pasos que se han de dar. Sigue los paso, y después pueden cambiar, lo hacemos introduciendo lo que se tiene que intruducir, sin olvidar lo que corresponde, Yo quiero trabajar con las mujeres, llamo las mujeres, ellas me van a escuchar y también a las autoridades locales. Tanto las dependientes del estado como las autoridades tradicionales y religiosas»

«Yo tengo una propuesta, però he de hablar con el representante del pueblo, los representantes de las familias. Los representante veran por donde proceder. Hay que conocer al pueblo y los caminos para llegar a los pueblos , *Más conoces a la persona que vive contigo más vivireis la convivència*» (Membre Grup Malí)

Igualment és important conèixer els plans locals de desenvolupament i coordinar les iniciatives amb aquests plans. «Un factor que no ajuda és que el govern marroquí a través del Pla de Desenvolupament Local no dona ajuts a les cooperatives tèxtils, ara fa suport al turisme rural. Però l'entitat contrapart és del sector tèxtil.» (Membres Grup Marroc Nord)

«Cal destacar que ara a Gàmbia el govern ha obert una oficina per tal de gestionar, valorar i controlar els projectes de cooperació que arriben de l'exterior, tant els d'ONGD internacionals com de persones gambianes que viuen a d'altres estats, com serien els projectes de codesenvolupament.» (Membre Grup Gàmbia)

- La difusió dels projectes i la conscienciació a Lleida

Per les aportacions de les persones participants queda clar que cal incidir molt més en les actuacions a Lleida.

«Un dels punts febles del projecte ha estat l'oblit de l'EpD (Educació pel Desenvolupament)i l'impacte en la societat catalana. Quan treballem la ciutadania ens oblidem que hi ha una part de la població que no té reconeguts els drets.

No s'ha treballat prou la cultura associativa entre tothom, les relacions i vincles entre entitats de persones migrades i la resta del teixit associatiu local. Si hagués si o si aquesta incorporació de projectes en la EpD.

No s'ha avançat en poder en potenciar la ciutadania i les persones titulars de drets. Es manté un sistema de discriminació de la població estrangera. I qui ha de garantir el Drets, les administracions no ho fa.» (Membre Grup Gàmbia)

«Penso que la població de Lleida, en general no diferencia entre Codesenvolupament i Cooperació. A la majoria encara li preocupa molt si construiran en el seu barri un alberg on atendre a temporers i persones sense sostre. Discernir en la manera com es desenvolupa la cooperació en els països d'origen ja són paraules majors.

Quan l'economia funciona és més fàcil tractar aquests temes però en temps de crisi és molt més fàcil sentir-se amenaçat "pels que venen de fora a prendre'ns deu sap què " (Membre Grup Senegal Nord)

3.6 Apunt final: Les crisis

Un factor clau que ha influït en el pas de les experiències són les crisis que han viscut i viuen Catalunya i els països d'origen. És evident que situacions de crisi sempre hi haurà o poden succeir en el període d'execució del projecte, per tant cal tenir present que hi poden influir. En concret, en el període i territoris on s'han desenvolupat les experiències identifiquem **3 tipus de crisis**:

- Des de 2008 Crisi econòmica a Catalunya, Espanya i Europa, sumada a la que ja pateixen els països d'origen.
- Des de 2005 Conflictes armats i polítics als països on es desenvolupen les actuacions. Quan es van plantejar els projecte la situació política i de conflicte era pacífica i els esdeveniments han afectat negativament als projectes de codesenvolupament i a la vida de les persones implicades.
- Des de 2020 la pandèmia per la COVID-19 esta incidint directament en la marxa dels projecte. Limitant la capacitat d'acció de les entitats implicades com la situació als països d'origen. *Com el present informe es va fer durant la pandèmia, encara no es poden extreure conclusions dels efectes de la COVID-19.

A Catalunya va afectar directament a les persones implicades (pèrdua de feina, habitatge, tornar a migrar,..) tant a Lleida com en els territoris d'actuació. «hi ha persones de la contrapart que han mort i ha afectat a la dinàmica de l'associació i del projecte» (membres Grup Bolívia)

Ja hem comentat com ha costat localitzar i contactar amb persones implicades en els projectes que ara ja no viuen a Lleida ni a Catalunya. La marxa d'algunes persones claus ha afectat als projectes i a la vida de les associacions, que han perdut membres i capacitat d'acció. I també la crisi ha afectat als recursos econòmics, humans i materials dedicats a la cooperació internacional, que s'han vist disminuïts a l'Ajuntament de Lleida i a totes les administracions públiques catalanes. Evidentment, aquests factors també han afectat negativament a la sostenibilitat i continuïtat dels projectes.

Les crisis també han obligat a les persones migrants a mantenir o reforçar el suport econòmic a llurs famílies i comunitats d'origen. Així doncs, **el codesenvolupament col·lectiu no ha desaparegut**. Les xarxes digitals han afavorit i reforçat l'autoorganització. «Les famílies del poble que hi som fora ens organitzem en un grup d'estalvi i sabem que cada 3-4 setmanes ens toca a una enviar diners a la comunitat» membre del grup de Malí, «a través del grup de WhatsApp del poble fem col·lectes quan passa alguna cosa, per exemple s'ha enfonsat el sostre de l'escola». (Membres Grup Senegal Nord).

No oblidem que hi ha factors com és el canvi climàtic cada vegada més presents en els moviments migratoris internacionals i alhora de dissenyar i executar projectes cal tenir los presents. Ja es parla de refugiades climàtiques i com els desastres naturals (sequera, inundacions, terratrèmols, incendis,..) provoquen migracions i poden afectar a la marxa d'un projecte. En definitiva, les crisis seran una amenaça estructural a tenir sempre present i reforçaran els vincles entre Lleida i el món.

Un cop presentades les valoracions sobre el camí que han recorregut les diferents experiències analitzades, l'informe finalitza amb el que han proposat per continuar el camí.

4- FONAMENTS PER UN NOU IMPULS AL CODESENVOLUPAMENT A LLEIDA

Finalment, arribem a l'última etapa d'aquest viatge per les experiències de codesenvolupament a la ciutat de Lleida. Amb tot aquest bagatge acumulat en els darrers anys, sembla més adient que mai establir una política local de codesenvolupament que parteixi de posar en valor l'experiència local. Evidentment, cal establir una planificació per tal de fer efectiu aquest nou impuls, per això presentem les recomanacions que han aportat les persones implicades en les primeres experiències, a tenir en compte per les properes iniciatives:

«A partir del model d'equips mixtes diversos estructurar millor les fases del procés de codesenvolupament. Com conjuminar formació/capacitació i execució del projecte amb les relacions amb les societats d'origen, i conjuntament es pensi com es formula el projecte. «.(Membres Grup Senegal Casamance Oriental) Sense oblidar com es reforça el coneixement de les experiències internacionals lleidatanes a la població de Lleida, es potencia el reforç de les entitats i la lluita pels drets civils i contra les discriminacions.

- Els vincles no es poden amagar

« Caldria potenciar més els vincles entre Catalunya i Àfrica, aquí està el futur, com vaig dir al principi hem de fer de pont entre els dos territoris que tenim molts vincles en comú.» (Membres- Projecte Gàmbia))

Perquè els agents implicats van augmentant. En el codesenvolupament clàssic intervenen 3 grups d'actors directes: la contrapart als llocs d'origen, les persones migrades a la societat d'acollida en el nostre cas Catalunya i membres de la societat d'acollida amb voluntat de cooperar a nivell d'igualtat. Pot ser ara es sumarà un quart grup, les persones d'origen migrant que han nascut o crescut a Catalunya-. I tenim 4 d'indirectes: la diàspora, la comunitat d'origen, la comunitat migrada a Catalunya i el conjunt de la població catalana.

A partir de les aportacions de les persones participants s'estructura una evolució del model establert fa més d'una dècada. La base és la mateixa, amb algunes reformes i incorporació de nous factors, com les TIC. Passem a presentar aquesta evolució, proposant un procés amb onze punts

- 0- La fase preparatòria fonamental per iniciar el camí
- 1- Formació-capacitació a Lleida i a la zona on es va a actuar.
- 2- Reforçar les entitats aquí i allà(s)
- 3- Tenir en compte i promoure la participació de la joventut catalana diversa
- 4 - El temps del procés
- 5 - Menys és més
- 6 – Aprofitar les tecnologies de la comunicació (TIC)
- 7- Reforçar la lluita pels drets i contra les discriminacions
- 8-- Reforçar la visibilització dels projectes a Lleida
- 9- Reconèixer més les aportacions de les persones migrades
- 10 - Dimensió GLOBAL : Lleida no està sola és interdependent

4.0- La fase preparatòria fonamental per iniciar el camí

Abans de començar a formular el projecte tothom considera bàsic tenir coneixement, el més complert possible, de la zona on es va a actuar, del context polític i administratiu, de la comunitat amb qui es vol col·laborar, de la capacitat de la contrapart (experiència en gestió de projectes, en cooperació internacional, la relació amb la comunitat,..)

«És important que els projectes de codesenvolupament i la situació de les societats d'origen es coneguin millor a Lleida». (Membre Grup Gàmbia)

«- Per superar un dels punts febles caldrà pensar abans de concretar el projecte, conèixer molt bé la situació en el lloc d'origen i la situació de la contrapart. Incús fer un viatge sobre el terreny, que no ha de ser un *viatge de turisme* com a vegades es qualifiquen aquests viatges. Cal aclarir que totes les persones que han viatjat a les zones on s'actuava han assumit totes les despeses de transport i estada, aprofitant vacances particulars o viatges de treball.

Un viatge planificat tant a nivell de les trobades amb contrapart com amb responsables polítics i tècnics locals. I que ho facin persones preparades amb un mínim de coneixement de la iniciativa a Lleida i amb contactes amb les contraparts.

Aquest coneixement previ a l'actuació s'ha de fer des de paràmetres interculturals i no eurocèntrics.

« És important que hi hagi un mínim de relació, de vincle entre Lleida i el lloc on es faci el projecte. Per a que no sigui una simple acció de cooperació internacional des del Nord.» (Membre Grup Bolívia i Membres Grup Marroc Nord)

« És molt important el respecte pels costums i valors de les societats on anem a treballar, primer *conèixer per comprendre*. No anar a imposar res, com si fóssim nosaltres les que sabem. La base és l'ajuda mútua i el treball en comú.» (Membres Grup Bolívia). Per això és important que el grup mixte es formi sobre la realitat cultural de la comunitat on es va a col·laborar.

«- És important també conèixer la versió des d'aquí, el coneixement previ que tenim i la visió de les persones migrades que porten temps aquí, i han generat la seva pròpia visió de la societat d'origen» (Membres Grup Senegal Nord)

- Fonamental fer una bona anàlisi de necessitats i capacitats de poder portar a terme projectes per part de la contrapart.

«Perquè al final qui de veritat executa el projecte és la contrapart d'allà. I ha de ser una contrapart ben organitzada, eficaç i ben connectada amb al comunitat, la població d'allà.» (Membres Grup Bolívia)

- i també «una bona anàlisi del context local i regional. De la situació a nivell de recursos, d'entitats, de projectes que s'estiguin portant a terme, etc.» (Membres Grup Marroc Nord). De les dinàmiques polítiques i funcionament de les administracions públiques: estatals, regionals i sobretot locals, i si s'han establert plans de desenvolupament locals per a fer propostes adaptades. Quines ONGD externes estan intervenint també en el territori.

En aquí els viatges previs a la formulació del projecte són molt importants. Permet establir uns primers contactes i acords amb les futures contraparts i conèixer de primera mà la situació allà. Per exemple el viatge previ a Malí va permetre reconduir el projecte, de suport a la plantació d'arbres per la producció de biodièsel es va passar a suport a grups de dones pageses, ja que la proposta inicial implicava una dependència

monoconreu de la comunitat cap a la multinacional europea que controlava la producció i processament del biodièsel.

«És important fer viatges de preparació i seguiment, però ben preparats i amb temps. I la persona que vagi ha d'estar també ben preparada.» (membres Grup Bolívia)

«- Cal fer un bon estudi de terreny que vagi més enllà de la població on es va a intervenir, sinó de la zona. Nosaltres vam fer un viatge de prospecció i coneixement de la contrapart. Va ser de feina voluntària no de turisme. Vam anar i va ser estratègic:» (Membres Grup Marroc Nord)..

«El viatge de coneixement de la zona previ va permetre reconduir el projecte, sinó ens haguessin equivocat» (Membre Grup Malí)

Important aspectes de viabilitat com l'accessibilitat dels terrenys, que no estiguin molt lluny dels centres de població.

«Un factor que no ajuda és que el govern marroquí a través del Pla de Desenvolupament Local no dona ajuts a les cooperatives tèxtils, ara fa suport al turisme rural. Però l'entitat contrapart és del sector tèxtil.» (Membres Grup Marroc Nord)

En aquest apartat, les TIC poden ajudar molt es assolir aquest coneixement previ, situació que no teníem fa 15 anys. Inclús promoure el contacte previ amb la comunitat allà i amb possibles contraparts.

«Amb les noves tecnologies pot ser en la fase prèvia o de formació es pot incorporar alguna sessió de vinculació directa amb les comunitats d'origen, una mena de pluja d'idees, una sessió participativa amb les comunitats d'origen per identificar necessitats, potencialitats, capacitats,...

Així s'estableix una relació amb les interlocutores i construir una base solida. Que afavoreix que s'activi el procés, que s'hagi identificat la contrapart, una associació valida, i capaç de portar a terme el projecte. Hi hauria una sessió, virtual i de coneixement dels quadres associació local, una sessió de presentació que fos de interacció amb l'associació local. Per a defensar el procés d'identificació, interactiva i preguntar sobre la proposta local, per si validar la o no. Amb preguntes claus, validar d'on neix qui el concep la comunitat d'origen. I per veure clarament qui està ben informat del projecte, si és compartit de la comunitat o és personal. D'aquesta manera serà més fàcil que se'l facin seu» (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

« La informació és molt important. Que tant aquí com allà es facin activitats i materials informatius per a explicar el projecte. Per promoure la confiança i la transparència. » (Membre Grup Marroc Nord) . Evidentment tots aquests requisits limiten el nombre i tipus d'entitat que pugui participar, com succeeix en el conjunt d'àmbits que reben subvencions de les administracions públiques. Un marc que cada vegada és més tecnocràtic i amb factors com l'esquerda digital,...Limiten el perfil d'entitats o agrupaments que puguin participar.

- « Y tener más en cuenta la diáspora, los emigrantes de una misma zona que estan repartidos por el mundo. De la zona de Podor están por toda Europa, Estados Unidos. Otros países de África, Oriente medio,..Todos conectados por grupos de whatapp. Podemos hacer una recolecta para arreglar un problema en unos días. « (Membres Grup Senegal Nord).
- Finalment a la trobada general hi havia consens en l'importància del coneixement sobre els Plans de Desenvolupament Local dels territoris on es va a actuar. I en la mesura del possible connectar amb les administracions locals per a tenir informació directe sobre l'estadi d'aplicació d'aquests plans i la possible implicació de les administracions locals, regionals o estatals en el projectes de codesenvolupament futurs en els quals participen entitats lleiditanes.

Aquest coneixement previ ha de proporcionar alguns dels criteris alhora de decidir a quina iniciativa es dona suport tant per part dels grups a Lleida com de l'Ajuntament.

4.1- Formació-capacitació a Lleida i a la zona on es va a actuar.

Un altre dels punts on hi ha consens és la importància de mantenir el sistema de formació-capacitació de les persones que participen. La novetat respecte a d'altres períodes és la necessitat de reforçar i coordinar les iniciatives formatives entre Lleida i els llocs on es coopera.

«Des d'un inici com ajuntament, cal centrar-se en la formació per competències i fer una bona selecció dels quadres de persones a participar. L'objectiu seria millorar les capacitats tècniques dels membres de les entitats i que sense equip tècnic a Lleida no es pogués tirar endavant el projecte.

És fonamental que les entitats impulsores dels processos comptin amb personal tècnic mínimament capacitat.

I també assegurar-se que la contrapart també té personal tècnic qualificat i vinculat a la comunitat.» (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

Per això és important el coneixement previ sobre les capacitats i potencialitats tant de les entitats i persones a Lleida com de les possibles contraparts. Així doncs, és important mantenir el cicle de formació adaptada.

A nivell de temàtiques a tractar en les formacions, a més dels temes ja treballats caldria incorporar de nous: «ahora necesitaría formarme mejor para hacer seguimiento y valoración de un proyecto” (Membre Grup Gàmbia)

Una avantatge respecte a fa una dècada és l'experiència acumulada a Lleida. D'aquí que en els equips de **persones formadores es poden incorporar membres de les entitats** que ja han participat en anteriors projectes, per a fer conèixer les seves experiències, transmetre coneixements, aclarir dubtes, matisar, etc.

Un dels punts febles era el diferent nivell d'informació i concepció entre Lleida i les comunitats on es cooperava. I entre aquest desnivells està el mateix concepte de codesenvolupament. També cal explicar i dialogar sobre el codesenvolupament als llocs d'origen, no només a Lleida.

Important la capacitat tècnica allà i com es gestiona un projecte de cooperació internacional, per ex. Tot el procediment de justificació :

«Encara no s'ha establert l'hàbit de guardar els tikets i factures de les despeses , de la compra de material i contractació de serveis. El pago és sempre contra *algo* i cal documentar-ho per a que sigui transparent i es pugui justificar.» (Membres Grup Marroc Nord)

« I en la mateixa línia, formar emprenedors allà, a Àfrica. Hi ha molts joves que volen fer coses, tirar endavant, no estar tot el dia sense fer res, amb formació i experiència. I com no tenen sortida només pensen en marxar. Cal formar-los i donar lis oportunitats com emprenedores». (Membres Grup Gàmbia i Membre Grup Senegal Casamance Occidental)

Un dels objectius de la formació-capacitació és l'organització de Grups Mixtes que esdevinguin la unitat principal d'acció de les experiències a Lleida.

Ara bé, un dels àmbits que caldrà reforçar per la formació dels Grups Mixtes són les competències interculturals, per cohesionar el grups des del reconeixement de les diversitats, en una dinàmica d'equitat que afavoreixi la interacció positiva entre les persones del grup. I la capacitat en interculturalitat implica també l'antiracisme, feminismes, la defensa del drets humans,.. tant a Lleida com a les comunitats on es treballa.

Igualment, cal preveure la **formació i capacitat, si escau, de membres de la contrapart i de la comunitat**, abans de començar les actuacions. Dins de la formació a la comunitat allà cal incloure informació i diàleg entorn del codesenvolupament, per a evitar malentesos i que es percebi la iniciativa només com un projecte personal dels emigrants o de «blancs» que segueixen impulsant projectes eurocèntrics.

I en aquesta línia per a guanyar operativitat cal separar la dimensió més tècnica de la representativa de l'entitat, la Junta.

«- Crear una **unitat de gestió del projecte** aquí, que estigui delegada per la junta de l'associació, que estigui forçat fins a cert punt per l'Ajuntament. Prioritzar criteri tècnic i capacitat de gestió per evitar mal de caps

- Important potenciar i mantenir la dimensió participativa aquí i allà, establir mecanismes per evitar la personalització dels projectes. D'aquesta manera es minvaria la dimensió personalistes dels projectes.» (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

«- Aplicació de les Fases del projecte. És molt important la fase de formació i capacitat, per a poder aprofitar millor els teus propis coneixements. Això cal tenir-ho sempre present.» (Membre Grup de Mali)

4.2- Reforçar les entitats aquí i allà(s)

«Ha quedat una mica abandonat, la situació de les entitats també afecta, i només es pensa en sobreviure com a entitat, hem de tornar a ser més fortes». (Membre Projecte Gàmbia)

Les entitats participants són l'eix de les iniciatives, per això han de tenir, a més de personal capacitada, també una dimensió comunitària i una situació mínimament estable.

El suport a les entitats hauria de estar vinculat a la dimensió comunitària de les iniciatives. «Además de cuestiones técnicas: elaborar proyectos, gestión económica,...Es muy importante la dimensión humana comunitaria. Trabajar con gente que eran voluntarias, que nos explicaban, la espiral que se mueve y va sumando, nos han hecho ver las cosas de otra manera. *Necesitamos hablar entre nosotros, coger una visión común, que puede beneficiar a todo el mundo.*» (Membre Grup Malí)

En aquest punt hi ha reivindicacions sobre com millorar el sistema d'ajuts econòmics i de suport de l'ajuntament a les entitats.

«Cal millorar i fer més accessible el sistema de subvencions, és molt complicat i es concedeixen poc finançament. Nosaltres el que estem pensant és com trobar una persona per treballar com a tècnica per omplir formulari, fer projectes, justificacions, com ho fan altres associacions.

Cal millorar el sistema de subvencions. És molt complicat i dona molta feina per aconseguir uns 290 € en un projecte, com va passar l'última vegada.» (Membre Grup Marroc Central)

Hi ha unanimitat en valorar que l'actual sistema de suport de les administracions (local, autonòmiques, estatals,..) afavoreix les entitats grans i amb equip tècnic-administratiu i perjudica a les entitats petites locals. Només cal veure els resultats de les convocatòries públiques.

A Lleida, a més de la formació, assessorament i acompanyament que ofereix l'equip de tècniques municipal, fora important reforçar el paper d'altres agents de segon nivell que poden exercir aquest paper d'acompanyament i reforç. En aquest punt estaria la Coordinadora de ONGD i Altres Moviments Socials de Lleida, al igual que poden ser altres agrupaments d'entitats com FOCCS o INTEGRALLEIDA o altres com va ser *Alianza Ètnica*.

“ Al igual que con la coordinadora de asociaciones de senegaleses la **CASC**, ha mejorado mucho, tiene proyectos, personal técnico preparado, contactos con administración de Senegal y con proyectos internacionales de la diáspora, de los senegaleses del exterior. . Los

proyectos de codesarrollo de entidades senegalesas deberían de tener su apoyo técnico. " (Membre Grup Senegal Casamance Occidental))

«- Cal evitar la segregació i divisió de l' associacionisme. És important enxarxar les associacions amb altres àmbits per evitar «la dualitat i segregació entre entitats, entitats d'aquí i entitats d'immigrants. Replantejament d'un treball més col·lectiu en xarxa. Afavoriria la defensa de drets col·lectius ben fonamentada i evitar falsos lideratges. També és important evitar el clientelisme que s'havia fet amb altres sectors associatius. És important treballar per sumar i enxarxar entitats i moviments que comparteixen principis i objectius." (Membre Grup Gàmbia)

A la trobada general hi havia consens en la necessitat de promoure l'implicació de les entitats de persones diverses en les diferents xarxes associatives de Lleida, tant sigui a la Coordinadora d'ONGD i aMS, com a la Xarxa Solidària, en els projectes municipals comunitaris, etc. Així com també promoure la participació de veïnes i veïns d'origens diversos en el teixit associatiu , sigui del àmbit que sigui : cultural, fona, joventut,...

L'acompanyament tècnic de qualitat per part de les administracions (Ajuntament, Consells Comarcals, Diputació, Fons Català, ACCD,..) conjuntament amb les entitats de segons nivell és fonamental, perquè la dinàmica és complexa. Calen uns coneixements i experiència en projectes de codesenvolupament així com en altres àmbits com la perspectiva intercultural i de gènere o en el funcionament del cicle de subvencions per exemple, administració electrònica,.... Igualment cal tenir present l'acompanyament tècnic als llocs on es desenvolupen els projectes. I quina possibilitat hi ha de que professionals locals donin suport tècnic als projectes.

I per a potenciar la dimensió tècnica i local tenim la sort de que una part significativa de la joventut lleidatana és d'origen divers, mentre fa 15 anys no comptàvem amb aquesta realitat.

4.3- Tenir en compte i promoure la participació de la joventut catalana diversa

Un dels factors nous respecte als inicis del codesenvolupament a Lleida és el creixement quantitatiu i qualitatiu de joves catalanes descendents de

persones migrades. Són les filles i fills de les persones que van obrir camí fa més d'una dècada. En aquest àmbit, Lleida va ser pionera en iniciatives per a implicar a joves de diferents orígens en l'àmbit de la cooperació internacional, amb la plataforma Kooxacció <https://www.facebook.com/kooxaccio.plataforma> o <https://www.paeria.es/cat/ajuntament/noticies.asp?Detall=True&IdNoticia=17499>

Kooxacció permetia fer la triangulació entre promoure la implicació de joventut lleidatana diversa en la cooperació, les entitats i l'Ajuntament.

«Hi ha una nova generació afro catalana que forma part de les dos cultures i cal conèixer-la més i millor a Lleida.» (Membre Grup Gàmbia)

«Aquestes persones joves, han nascut i/o crescut a Catalunya, han estat escolaritzades aquí. I per tant, poden tenir més capacitació tècnica en ofimàtica, xarxes, etc i fer suport a les entitats dels seus pares i mares. D'aquesta manera es manté el vincle amb la societat d'origen de les seves famílies, ja que a moltes d'elles no han tingut molta oportunitat de relacionar-se activament amb les societats d'origen. Mentre pateixen discriminacions pels seus orígens.» (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

«Estudien l'ESO però pateixen certes discriminacions. Els fills i filles tindran una mirada pròpia sobre el codesenvolupament, amb els seus propis interessos.» (Membre Grup Senegal Nord)

« D'aquesta manera també es potenciaria la visibilitat del projecte a Lleida i concientització de la població lleidatana sobre els processos migratoris, les causes i els vincles que tenim amb les societats d'origen.» (Membres Grup Marroc Nord)

A la trobada general del mes de setembre es va remarcar que les filles i fills de persones migrades són catalanes i que tenen menys vinculació amb les societats d'origen que els seus pares i mares. Per la qual cosa caldrà analitzar com promoure i estimular la seva implicació en el processos de codesenvolupament en funció també dels seus interessos.

Així com també tenir present la participació de la joventut dels països on es impulsen els projectes de codesenvolupament.

4.4 - El temps del procés

Hi ha unanimitat en plantejar accions a curt termini per anar aprenent i com, a poc a poc, els vincles es mantenen i consoliden, per poder assumir activitats de més envergadura. No oblidem que els projectes que han estat millor valorats han estat els de curta durada.

- Promoure projectes sostenibles en el temps que no siguin «bolets» puntuals, d'aquesta manera es generaria més confiança, coneixement, experiència i com els resultats es veuen a mig i llarg termini, seria més operatiu. I també es reforçarien els vincles entre Lleida i els pobles on es va a fer la cooperació.

Fer valoracions i seguiment més continuats.« perquè sinó quan el projecte va malament és complicat reconduir la situació» (Membres Grup Marroc Nord). Per això, és tant important mantenir el mecanismes d'assessorament i seguiment des de la fase 0 per part de l'Ajuntament i les entitats de segon nivell. «Assessorament i seguiment realitzat per personal tècnic qualificat i amb experiència» (Membres Grup Senegal Nord) .

4.5 - Menys és més.

Cal adaptar les iniciatives a la dimensió i capacitat de les entitats i persones implicades. Tant a Lleida com al lloc de destí del projecte. Q+qQ (Qualitat més que Quantitat). Començar per una acció petita i curta en el temps, i a poc a poc ampliar el camp d'actuació. Alguns dels antics projectes ha costat finalitzar-los perquè abastaven més de les capacitats i recursos dels agents implicats, tant públics com privats, tant a Lleida com als territoris d'actuació..

«Es importante dimensionar el proyecto a las posibilidades y recursos humanos y materiales del grupo en Lleida y el municipio donde se desarrolle el proyecto. Evitar planteamientos muy elevados que después cuesta asumir y llevar a cabo. Y se necesitan muchos recursos económicos y alarga en el tiempo. Mejor empezar por una acción pequeña y después si se consolida ir asumiendo proyectos más grandes. « (Aportació de tots els grups).

4.6 – Aprofitar: Les tecnologies de la comunicació (TIC).

La pandèmia ha incentivar l'ús de plataformes digitals per a fer reunions, trobades, sessions de treball, així com per a enviar informes, seguiment, imatges entre Lleida i altres punts de la diàspora i les contraparts.

Aquesta eina tecnològica port ser important per establir primers contactes entre Lleida, les comunitats i les contraparts, poder fer seguiment, reformulacions,..

«Amb les noves tecnologies pot ser en la fase de formació es pot incorporar alguna sessió de vinculació directa amb les comunitats d'origen, una mena de pluja d'idees, una sessió participativa amb les comunitats d'origen per identificar necessitats, potencialitats, capacitats,... Així s'estableix una relació amb les interlocutores i construir una base solida. « (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

Les TIC són una eina fonamental per a mantenir els contactes i relacions entre els membres de la mateixa població que estan a diferents llocs del món.

«Y tener más en cuenta la diáspora, los emigrantes de una misma zona que estan repartidos por el mundo. De la zona de Podor están por toda Europa, Estados Unidos. Otros países de África, Oriente medio,..Todos conectados por grupos de whatsapp. Podemos hacer una recolecta para arreglar un problema en unos días.» (Membres Grup Senegal Nord)

4.7- Reforçar la lluita pels drets i contra les discriminacions

El codesenvolupament també implica impulsar actuacions al municipi de residència de les persones migrades, en aquest cas Lleida.

«És important impulsar l'enfocament estratègic (Enfocament de Gènere en Base als Drets Humans) com a nou marc de referència de la solidaritat i cooperació, i per la incorporació de nous actors. Per a impulsar una actualització transformadora de les iniciatives i des de diferents titularitats de drets.» (Membre Grup Gàmbia)

El que ens porta a vincular el codesenvolupament amb l'enfocament de Drets Humans (inclòs el dret a migrar) que estableix el rol de cada agent implicat en el procés:

- Les persones com a titulars de Drets
- Les entitats com a titulars de responsabilitats
- Les administracions públiques com a titulars d'obligacions.

La política de drets és clau per l'extensió de la perspectiva de gènere i en la lluita contra el racisme institucional. En aquest punt l'Ajuntament i la resta d'Administracions locals com a titulars d'obligacions de reconeixement i defensa de drets han de treballar ver les persones d'origen migant com a titulars de drets, no només en funció de la seva nacionalitat, com a immigrants estrangers. En definitiva, incidir en la dimensió política del codesenvolupament. Una situació de desigualtat de drets⁷ afecta directament a la vida de les persones a Lleida i per tant a les possibilitats d'impulsar iniciatives justes i igualitàries.

- Vincular les iniciatives de codesenvolupament amb l'Educació per la Transformació social (abans Educació pel Desenvolupament).. Superar les activitats de sensibilització que siguin només expressions culturals exòtiques, aixó és Epd enfocada als drets d'humans. Una acció a fer tan Lleida com als llocs on es desenvolupen els projectes.

De fet, aquest punt el que ens diu és que el codes ha d'assumir una **dimensió transversal i interdepartamental** a nivell d'administracions públiques. Perquè ja implica a Educació, Joventut, Acollida-Migracions, Feminisme,..., en definitiva va més enllà de les competències de la regidoria de Solidaritat i Cooperació.

Per exemple. en reforçar el suport a iniciatives d'emprenedoria de la població d'origen divers que té idees per a obrir negocis o altres iniciatives econòmiques. «Durante la crisis fué muy duro y al mismo tiempo tenemos ideas de posibles negocios o de cooperativas. Y hay falta de información de cómo tirar adelante aquí en Lleida estas iniciativas» (Membre Grup Bolívia).

4.8- Reforçar la visibilització dels projectes a Lleida

Explicar més la situació de desigualtats en el món i als països d'origen que provoquen les migracions. I el paper de les multinacionals com les d'armament o les farmacèutiques. «Si tots aquests diners anessin a lluitar contra les injustícies la situació estaria millon» (Membres Grup Bolívia)

Reforçar la difusió i el coneixement per part del conjunt de la població de Lleida de les iniciatives de codesenvolupament. D'aquesta manera es visualitzarien més els vincles de Lleida amb les societats d'òrigens de veïns

---

⁷A l'estat espanyol les persones de nacionalitat estrangera no tenen reconegut el dret a sufragi universal., sinó hi ha acord entre Espanya i país d'origen. Es pot néixer a l'estat espanyol, créixer, pagar impostos i no poder votar. A les darreres eleccions autonòmiques catalanes quasi 1 milió de persones no van poder votar ni ser escollides.

i veïnes. En la mateixa línia estaria reforçar actuacions ja consolidades com *Mirades al Sud* coordinades des de la regidoria de Cooperació. .

«En el projecte també va ser molt important l'estada d'alguns dies de la presidenta i un tècnic a les Jornades Mirades del Sud a Lleida on van parlar del nostre projecte. Com van fer una explicació de la situació tant difícil que tenen les entitats de persones discapacitades al Marroc. Aquesta intervenció va arribar al Marroc, i la contrapart va rebre la visita d'una de les germanes del rei i ara tenen més suport. La visita a Lleida va ser molt útil. Molt positiva, cal explicar més a Lleida tot el que es fa tant a nivell d'acollida i convivència intercultural, com de codesenvolupament.» (Membre Grup Marroc Central)

4.9- Reconèixer més les aportacions de les persones migrades

Recordem que el codesenvolupament es fonamenta en el reconeixement de que les persones migrades són agents de desenvolupament a les societats d'origen i les de residència. Ara bé, considerem que a Lleida i en general a tota Europa no es reconeixen prou les aportacions estructurals de la immigració. Són aportacions integrals : demogràfiques, econòmiques, que van més enllà de ser mà d'obra barata i lumpenproletariat, sinó també emprenedores i transformadores en diferents àmbits: culturals, socials, econòmic,...Si hi hagués més reconeixement i visibilització d'aquestes aportacions seria més fàcil trencar amb estereotips i prejudicis racistes. «Hay que cambiar la imagen de la persona inmigrada » (Membre Grup Bolívia)

Si anem en detall en el codesenvolupament, les aportacions de les persones migrades són tan qualitatives en quant agents mediadors com econòmiques: «ja que nosaltres hem posat finançament en telèfon, viatges, allotjament allà,..I això no apareix als pressupostos. Assumim responsabilitats aquí amb les associacions, la comunitat, l'ajuntament i allà igual amb les contraparts, les famílies,..» (Membres Grup Senegal Casamance Occidental i Grup Marroc Central). I aquestes aportacions econòmiques i qualitatives no solen estar presents en els pressupostos i projectes. Caldria valoritzar-les més del que s'ha fet fins ara.

4.10 – Dimensió GLOBAL : Lleida no està sola és interdependent

La vinguda i assentament de persones migrades ha esdevingut un fet que arriba a totes les terres de Ponent. Amb connexions familiars, culturals, de paisanatge entre les persones migrades, veïns dels mateix poble-

comarca d'Àfrica, Àsia o Amèrica viuen en diferents municipis catalans, espanyols i europeus, la que seria la dimensió de Diàspora. Recordem com en la pandèmia les persones migrades han tingut que fer un sobreesforç per a fer suport a les seves famílies i comunitats en origen, mentre no podien anar a visitar-les i estaven afectades directament aquí a Catalunya. Per això, caldria tenir present la dimensió territorial extensa i establir acords entre ajuntaments per a poder fer suport intermunicipal a una mateixa iniciativa per exemple. En aquí la coordinació amb el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament seria fonamental, tenint present que el Fons ja va estar als inicis del codesenvolupament a Lleida.

En aquest punt també poden jugar un paper important la Diputació de Lleida i l'Agència Catalana de Cooperació pel Desenvolupament.

«En aquest procés seria interessant implicar als pobles i ciutats de Lleida, més enllà de la capital. Perquè a Alcarràs, Balaguer, Cervera, Mollerussa, etc. Viuen persones immigrades i els ajuntaments s'haurien d'implicar més.» (Membres dels grups de Gàmbia, Senegal Nord, Casamance Oriental i de Casamance Occidental).

i també cal tenir present com és la relació amb les Administracions Públiques en els països d'origen, sobretot amb les administracions locals que solen tenir menys recursos i competències que les regionals i estatals.

Els vincles comporten que Lleida estigui al mapa polític dels llocs d'origen, per exemple les visites de dirigents polítics de l'Àfrica subsahariana, Magrib, ...O com el que ha succeït amb la crisi de Colòmbia, amb les manifestacions a la ciutat. En resum, aquesta dimensió *glocal* es relaciona directament amb els ODS (Objectius de Desenvolupament Sostenible); és a dir, el codesenvolupament està relacionat directament amb l'agenda 2030.

Així com també «Connectar i conèixer altres experiències de codesenvolupament com les de la Coordinadora de Girona, on es potencia activitats en la defensa dels drets de ciutadania». (Membre Grup Gàmbia)

5- Conclusions- aprenentatges

Ja es va avisar al principi de l'informe que no faríem valoracions particulars de cada experiència sinó del conjunt, perquè es fa difícil fer una valoració concreta de totes les experiències una per una, perquè no

hem fet observació directe sobre el terreny. A més, els mitjans disponibles responien a la finalitat de conèixer la visió de les persones que havien participat des de Lleida. De la informació proporcionada per les persones contactades es poden extreure les següents conclusions:

Primer de tot cal contextualitzar com i en quin moment va sorgir el codesenvolupament a Lleida fa 15 anys. Va ser una aposta de futur sense molta experiència de país, a part d'algunes iniciatives a Girona i comarques de Barcelona, i ser pioneres té riscos. **Tothom ha après: les entitats, les persones i la Paeria.** La primera i més important conclusió és que la participació en una iniciativa de codesenvolupament ha estat un procés d'aprenentatge per a tothom

- Més enllà dels resultats operatius hi ha beneficis indirectes, la capacitat és fonamental per entitats i persones, molt ben valorada per tothom.

Per tant, s'ha de mantenir, la idea inicial «Entenem el codesenvolupament com un nou model de cooperació, sempre he dit «ha estat molt important pel canvi que suposava». (Membre Grup Senegal Nord)

Les crisis que ha viscut Catalunya i els països d'origen ha afectat la marxa de les experiències. No oblidem el conflicte al Sahel que afecta de ple a Malí o els canvis polítics a Bolívia. I la crisi a Catalunya va obligar a marxar un altre vegada a persones que estaven implicades en iniciatives de codesenvolupament a Lleida. I que han estat molt difícil per no dir impossible de localitzar. I la pandèmia actual ha dificultat encara més

- Cal també treballar la noció de codesenvolupament i la capacitat de les comunitats d'origen on es va a realitzar el projecte.

- i també cal tenir present com és la relació de les contraparts i la comunitat emigrada amb les Administracions Públiques en els països d'origen.

Malgrat totes les dificultats que han viscut en la marxa dels projectes, totes les persones contactades valoraven positivament l'experiència, i els aprenentatges obtinguts de la mateixa. Coneguem alguns d'aquests:

- D'entrada constatar que **el codesenvolupament és una iniciativa col·lectiva**, que va més enllà dels projectes personals que cada persona migrada té per la seva família i per la comunitat a la qual pertany. «Cal promoure projectes associatius aquí també, que vagin més enllà de projectes personals o familiars. .» (Membres Grup Senegal Casamance Oriental)

- **Importància de la formació i capacitatció:** «encara que el projecte no ha anat com esperàvem jo he pogut aplicar coneixements i experiències en altres àmbits de la vida, inclús associativa. Ara sé el que no he de fer i he après a fer pressupostos, per exemple» (Membre Grup Senegal Casamance Occidental).
- **Importància de seleccionar una bona contrapart i d'implicar a la comunitat** «El hecho de llevar el proyecto no es suficiente, había que organizar a la gente. Hay un nuevo proyecto y se tiene que contactar o crear una asociación que puede favorecer la iniciativa, evitando el favoritismo. También confiar en la comunidad de allí, tenían experiencia sabían como van las cosas. Ellas mismo saben cómo se va hacer, nosotros hemos presentado lo que ellas ya habían explicado , informado, se trabajó con la población . Se convocó a las personas de los diferentes pueblos y se reunieron representantes de 14. Después se sumaron más, y el grupo decidió donde hacer el pozo y los terrenos donde cultivar. (Membre Grup Malí).
- **Fonamental: informar a totes les parts implicades i establir canals de comunicació fluïds** que permetin una bona circulació d'informació, aclarir malentesos,.. «En un lenguaje claro, sino vendrán problemas» (Membre Grup Marroc Central)

«De les nostres experiències en cooperació hem rebut més del que hem aportat. Ens han donat més del que hem donat nosaltres» (Membres Grup Bolívia)

Fins aquí la crònica de les experiències de codesenvolupament que van rebre el suport de la Paeria. Aquest camí, iniciat fa més d'una dècada, pot tenir perspectives de continuïtat sòlides sempre i quan precisament s'aprofitin els aprenentatges assenyalats per les persones protagonistes.

Gràcies

Rafael Crespo

Intercultura, Centre pel Diàleg Intercultural de Catalunya